

DOM

DIVADLO ANDREJA BAGARA V NITRE

autorka recenzie: **Zuzana A. Ferusová**

predstavenie na festivale Dotyky a spojenia: 09. 09. 2021 v Martine

Keď dom nie je domovom, ale väzením

Atmosféra strachu, útlaku, násillia a neslobody... Život žien zviazaný pravidlami, v ktorých niet miesta pre túžby, slobodu ani lásku. Moc a rigidné zákony, verejná mienka ako najvyššia inštanca, ktorej treba všetko podriaďiť. Rodina, kde namiesto intimity, blízkosti a citu sú vzťahy založené na strachu, závidi, nenávisti, ovládaní a manipulácii. To je ovzdušie príbehu hry *Dom Bernardy Alby*, ktorá bola napísaná v roku 1936, no mimoriadne silno rezonuje aj dnes, v súčasnej vyhrotenej spoločenskej atmosfére.

Dom v rovnomennej inscenácii nie je len symbolom domáceho väzenia sestier, ale aj väzenia básnika Lorcu – metaforického väzenia kvôli nemožnosti prežívať slobodu tvorby i osobnú slobodu, napríklad aj v otázke sexuality. A napokon je tu aj väzenie doslovné – Lorca bol údajne tri dni pred popravením väznený v stodole. To je aj východiskovou situáciou hry *Dom*, v ktorej autor ostáva uzavretý pred vonkajším svetom a sám. Pred svojím vnútorným zrakom si inscenuje obrazy svojej poslednej divadelnej hry.

V nej si každá zo štyroch sestier nesie vlastný kríž. A každá sa snaží vyrovať sa so šíalenou situáciou po svojom – Angustias nachádza vykúpenie v modlitbe, Magdaléna v sebapoškodzovaní. Najmladšia Adela sa utieka do vnútorného sveta za bariérou slúchadiel, zároveň si však v noci pre seba kradne chvíľky lásky s milencom, ktorý sa má stať manželom jej sestry Angustias. Martirio sa trápi kvôli hendikepu a zo zúfalstva si uchmatne a ukryje aspoň fotku jediného muža, ktorý sa vyskytol v ich okolí.

Nitriansky Dom – 30 rokov po slávnej inscenácii

Bednárikova inscenácia *Domu Bernardy Alby* (1979) z DAB Nitra je dnes už divadelnou ikonou. Ustáť výzvu, ako priniesť po rokoch tento titul do rovnakého divadla s porovnateľnou silou, no novým spôsobom, bolo neľahkým orieškom. Pôdorysom Amslerovej inscenácie je text českej dramatičky Anny Saavedry pod názvom *Dom*. Namiesto nového inscenovania Lorcovej hry *Dom Bernardy Alby* sme tak svedkami nového interpretačného čítania tejto hry cez Lorcov životný príbeh. Do zošnúrovaného sveta Bernardiných dcér, ktoré matka drží nakrátko, sa tak rovnako naliehavo vplieta aj Lorcov prežívanie nemožnosti slobodného života.

Peter Oszlák ako Federico García Lorca si vystaval svoj herecký part dôsledne – výrazne zachytil predovšetkým temperament básnika, a to v nadšenej tvorivej i tragickej polohe. Veľkou devízou inscenácie sú však najmä herecké výkony ženských protagonistiek. Za všetky spomeniem stvárnenie najstaršej z dcér, Angustias – Lenka Barilíková dokáže mimikou tváre vyjadriť odtiene zúfalstva hraničiaceho so šialenstvom, ale i naivitu a nádej. Priliehavo obsadené sú však všetky ženské postavy, v zaujímavej plejáde naprieč generáciami od Žofie Martišovej (stvárnjuje matku Bernardy), cez Evu Pavlíkovú (slúžka Poncia) a Danielu Kuffelovú (Bernarda), až po najmladšiu Nikolett Dékány (Adela).

K vynikajúcemu herectvu sa pridružujú ďalšie zložky – výrazná dramatická hudba českého skladateľa Ivana Achera, ktorá sebavedomo kreuje atmosféru, ale zároveň citlivo a dôsledne sprevádza príbeh. Nádherné, vysoko estetizované kostýmy Marije Havran, ktoré v kontrastnej čiernej a bielej predvádzajú štylizované ikonické ženské odevy rôznych historických období. Striedma až minimalistická scénografická koncepcia Juraja Kucháreka, ktorá doslova len pomocou niekoľkých prvkov (umelé konské hlavy vyrezané v štýle súčasných 3D artefaktov či strom pomarančovníka s prenikavo farebnými plodmi) dokáže oživiť dianie na scéne.

Životopisná hra verus príbeh o neslobodnom živote sestier

Drobné úskalie vidím v tom, ako napokon spolu fungujú vo výslednej inscenácii spomínané dve línie. Obe sú totiž samy osebe dosť silné a pútavé, s veľkým dramatickým

potenciálom – aj príbeh násilia a psychického útlaku v Bernardinom dome, aj dramatický život básnika Lorcu ukončený popravou. Rámcovanie Lorcovým životom však do istej miery oslabuje vyznenie príbehu *Domu Bernardy Alby* (skrakuje i zjednodušuje, minimalizuje ho na niekoľko scén). Línia spracúvajúca básnikov život sa zas akoby uspokojila s reťazením fragmentov – ukazuje nám len zopár čriepkov, fotografií z jeho života (priateľstvo s režisérom Buñuelom, vzťah s maliarom Dalím, vzťah k milencovi Rafaelovi, práca v divadle, písanie atď.). Napriek výhradám nitrianska inscenácia *Domu* kvalitou vysoko prečnieva nad väčšinu repertoárových titulov nielen v rámci DAB-u, vďaka čomu určite patrí aj do výberu najlepších inscenácií sezóny v rámci Hlavného programu festivalu Dotyky a spojenia.